

تزریق مرگ به مخالفان سیاسی

۱۶ فروردین ۱۴۰۰ ساعت ۱۴:۵۵

از چندین زندانی حکایت شده است که احمدی یک پسر بچه مازندرانی را که اصلاً تقصیرش معلوم نبود، آمپول زد و آن بیچاره تا ۲۶ ساعت دائم فریاد «العطش» می زد، و سر خود را به دیوار می کوبید و آب می خواست، و احمدی قدغن کرده بود کسی نزدیک او نرود، تا بمیرد. و بالاخره بعد از ۲۴ ساعت جان کندن که بدنش از تشنگی آتش گرفته بود، مرد.

گفته می شود، هر چه سیستم سیاسی یک کشور بسته باشد، به همان اندازه عملکرد و کنش ها و واکنش های سیاسی آن هم در همه زمینه ها مرموزتر است. این موضوع در مورد مخالفان سیاسی از اهمیت بیشتری برخوردار است. زیرا مخالفان مهمترین گروهی هستند که می توانند قدرت مرکزی را با چالش و تهدید مواجه کنند. از این رو قدرت مرکزی که در رأس آن شخص دیکتاتور و یا مستبد قرار گرفته برای برطرف کردن تهدید آنان از بدترین و مخوف ترین شکل های شکنجه و یا حذف مخالفان استفاده می کند. شیوه ای که معمولاً توسط این اشخاص به کار می رود، معمولاً منحصر به خود آن اشخاص است. نمونه این نوع سیاست را می توان در [شکنجه](#) و حذف مخالفان سیاسی حکومت پهلوی اول و توسط رضاشاه مشاهده نمود. در این حکومت بیشتر مخالفان علاوه بر شکنجه با روش های خاصی کشته می شدند تا مرگ آنان طبیعی جلوه شود. [تزریق آمپول هوا](#) یکی از روش های معمول رضاشاه در حذف مخالفان بود که توسط شخصی به نام [پزشک احمدی](#) صورت می گرفت.

مخالفانی که به آنان آمپول هوا تزریق شد

در دوره رضاشاه بسیاری از مخالفان او با شیوه های مختلف از سر راه برداشته شدند. کیخسرو شاهرخ، عبدالحسین تیمورتاش، جعفرقلی خان سردار اسعد و محمد فرخی یزدی، از جمله این افراد هستند. البته تعداد کسانی که در این دوره به قتل رسیدند و یا ترور شدند، بسیار بیشتر از این تعداد است و علت تأکید بر این افراد به دلیل آن است که همه آنها با روش مشابه و توسط شخصی به نام پزشک احمدی به قتل رسیدند. همچنین قابل ذکر است برخی از افراد نامبرده در ابتدا از حامیان رضاشاه بودند ولی بعدها به دلایلی به مخالفان او تبدیل شدند.

به طور کلی سیاستمداران و کادر دولتی مشهور و نزدیک به رضاخان که نقش مهمی در به قدرت رساندن و تثبیت پایه های رژیم او داشتند همگی برکنار یا بازداشت و یا در زندان به قتل رسیده یا ترور شدند. فرد باقی مانده، یعنی علی اکبرخان داور هم به دلیل غضب رضاخان با خوردن تریاک خودکشی کرد تا خود را از شر شکنجه های پلیس سیاسی و آمپول هوای پزشک احمدی راحت کند. ۱ هر چند در مورد داور هم بسیاری معتقدند که او نیز به قتل رسید. با این حال، در قتل تیمورتاش، فرخی یزدی و سردار اسعد توسط آمپول هوا هیچ تردیدی وجود ندارد.

تزریق آمپول‌های هوا توسط پزشک احمدی

در رابطه با اینکه اولین بار چه کسی قتل توسط آمپول هوا را پیشنهاد کرد، سند متقنی وجود ندارد؛ اما از دکتر یزدی و دکتر فاطمی و چندین زندانی دیگر حکایت شده است که احمدی یک پسر بچه مازندرانی را که اصلاً تقصیرش معلوم نبود، آمپول زد و آن بیچاره تا ۲۶ ساعت دائم فریاد «العطش» می‌زد، و سر خود را به دیوار می‌کوبید و آب می‌خواست، و احمدی قدغن کرده بود کسی نزدیک او نرود، تا بمیرد. و بالاخره بعد از ۲۴ ساعت جان کندن که بدنش از تشنگی آتش گرفته بود، مرد. ۲

با این حال بعد از آن پزشک احمدی در خدمت رضاشاه و دستگاه پهلوی قرار گرفت و با تبحری که در تزریق آمپول هوا پیدا کرده بود، چندین نفر از مخالفان سیاسی را به قتل رساند و تردیدی نیست که این قتل‌ها بدون اجازه و دستور مستقیم رضاشاه امکان‌پذیر نبود. گفته شده است کسانی که با این روش به قتل رسیدند، کسانی بودند که از نظر رضاشاه وجود آنها ضرورتی نداشت. بر این اساس به دستور رضاشاه و ریاست شهربانی، زندانیانی که دیگر ضرورتی به زنده ماندن آنها احساس نمیشد، با بهره‌گیری از تخصص پزشک احمدی در تزریق آمپول هوا در بیمارستان شهربانی یا محل دیگر کشته می‌شدند. ۳

بر این اساس از جمله کسانی که مشمول قتل با آمپول هوا شدند می‌توان از کیخسرو شاهرخ، برد. در مورد او آمده است که «کیخسرو شاهرخ، نماینده زردشت و یک تاجر معتبر و محترم و دوست سابق هیأت نمایندگی آمریکا، با آمپول هوا به قتل رسید». ۴ **فرخی یزدی**، از شاعران معروف آن دوره نیز از جمله افرادی است که با آمپول هوا به قتل رسید. او که از مخالفان حکومت پهلوی بود، مدتی را خارج از کشور به سر برد؛ اما بعد از مدتی با صحبت‌های تیمورتاش و به امید بخشیده شدن به ایران بازگشت. او چند سال بعد با اتهاماتی واهی، دستگیر و زندانی شد و توسط احمدی به قتل رسید. در رابطه نحوه قتل او آمده است:

«غروب روز ۲۳ مهرماه سال ۱۳۱۸، چهارمین سال زندان، فرخی رنجور و ناتوان روی تختش دراز کشیده است. کلید در قفل می‌گردد، در باز می‌شود. سه نفر در آستانه‌ی سلول ظاهر می‌شوند. فرخی سرهنگ نیرومند، رییس زندان و پزشک احمدی، جلاد بی‌سواد و تسبیح به دست رضا شاه را می‌شناسد. پس آن حکم که سال‌ها در جیب داشت اینک اجرا می‌شود... دهان فرخی را گرفته‌اند. پزشک احمدی آمپول هوا را آماده کرده است. هوا در رگ‌های شاعر جاری می‌شود.» ۵

تیمورتاش یکی از سه ضلع مثلث قدرت رضاشاه و **سردار اسعد** نیز به همین شیوه به قتل رسیدند. تیمورتاش بعد از دستگیری به زندان قصر منتقل شد و در آنجا به دست احمدی و به وسیله آمپول هوا کشته شد. آرتور میلسپو که در آن زمان در ایران به سر می‌برد در رابطه با قتل تیمورتاش و سردار اسعد آورده است «وقتی من مجدداً به ایران بازگشتم به من خبر دادند که او هزاران نفر را زندانی و صدها نفر را به قتل رساند که بعضی از آنان به دست خودش بوده است. به من گفتند که بسیاری از رجال و شخصیت‌ها در زندان مسموم یا با آمپول هوا کشته شده‌اند؛ به عنوان مثال می‌توان از فیروز، وزیر مالیه سابق، تیمورتاش که زمانی وزیر دربار مورد اعتمادش بود، سردار اسعد، یکی از رؤسای ایل بختیاری که زمانی وزارت جنگ را بر عهده داشت، نام برد.» ۶

البته همانطور که قبلاً هم اشاره شد اسناد و شواهد به جا مانده حاکی از آن است که تعداد افرادی که به وسیله آمپول هوا کشته شدند، بسیار بیشتر از این افراد است. با این حال به نظر می‌رسد رضاشاه این روش را به دلیل طبیعی جلوه دادن مرگ استفاده می‌کرد؛ اما همه زندانیان سیاسی با پزشک احمدی و روش قتل او با تزریق آمپول هوا به خوبی آشنا بودند.

سخن نهایی

در رابطه با اینکه چرا رضاشاه تمایل داشت مخالفان خود را از طریق تزریق آمپول هوا از بین ببرد، نظرات چندان زیادی ارائه نشده است؛ اما همانطور که تلویحاً اشاره شد شاید یک دلیل آن جلوه طبیعی دادن مرگ افراد بود. شاید رضاشاه در صدد بود با این روش وجهه سیاسی خود را حفظ نمایند. از این رو مرگ بیشتر مخالفان سیاسی او در هاله‌ای از ابهام قرار داشت. با این حال آنچه که مسلم است پزشک احمدی با استفاده از این روش تعداد زیادی از مخالفان را به قتل رساند و خود نیز بعد از سقوط حکومت پهلوی اول، محاکمه و به دار آویخته شد.

فهرست منابع

۱. موسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، سقوط: مجموعه مقالات نخستین همایش بررسی علل فروپاشی سلطنت پهلوی، تهران، موسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، ۱۳۸۴، ص ۵۹۰-۵۹۱.
۲. گلبن، محمد و شریفی، یوسف، محاکمه محاکمه گران، تهران، نشر نقره، ۱۳۶۳، ص ۳۳۴.
۳. ناهید فرهادنیا، پزشک احمدی، پیام بهارستان، دوره دوم، سال پنجم - شماره ۸۱، (زمستان ۱۹۳۱)، ص ۵۲۷.
۴. محمدقلی مجد، رضاشاه و بریتانیا بر اساس اسناد وزارت خارجه آمریکا، مترجم مصطفی امیری، تهران، موسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، ۱۳۸۹، ص ۲۳.
۵. محمدعلی سپانلو، چهار شاعر آزادی، جست‌وجو در سرگذشت و آثار عارف، عشقی، بهار، فرخی یزدی، تهران، انتشارات نگاه، ۱۳۶۹، ص ۴۵۷.
۶. آرتور میلسپو، آمریکایی‌ها در ایران، ترجمه عبدالرضا هوشنگ مهدوی، تهران، نشر البرز، ۱۳۷۰، صص ۵۲-۵۳.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/48277/سیاسی-مخالفان-مرگ-تزریق>